

ใบความรู้ที่ ๕ เรื่อง ภาษาถิ่นกับวรรณกรรมท้องถิ่นไทย
หน่วยเรียนรู้ที่ ๑๔ เรื่อง วิจิตรคุณค่าภาษาพาเพลิน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง ภาษาถิ่นกับวรรณกรรมท้องถิ่นไทย
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาไทยที่ใช้สื่อสารกันในท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทย และมีความแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เป็นภาษาที่ใช้พูดจากันในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อการสื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่าง ผู้คนที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นนั้น ๆ แตกต่างไปจากมาตรฐานหรือภาษาที่คนส่วนใหญ่ของประเทศใช้

ลักษณะของภาษาถิ่น

ภาษาถิ่นมีความเฉพาะ คือ ทั้งถ้อยคำและสำเนียง แสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาคของประเทศไทย ซึ่งบางที่จะเรียกว่า ภาษาท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่นใต้ ก็มีภาษา สงขลา ภาษานคร ฯลฯ

ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่สำคัญในสังคมไทย เป็นภาษาที่บันทึกเรื่องราว ประสบการณ์ และวัฒนธรรมทุกแขนง ของท้องถิ่น เราจึงควรรักษาภาษาถิ่นทุกถิ่นไว้ใช้ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นสมบัติมรดกของชาติต่อไป ซึ่งภาษาถิ่นจะเป็น ภาษาพูดหรือภาษาท่าทางมากกว่า ภาษาเขียน

ภาษาถิ่นของไทยจะแบ่งตาม ภูมิศาสตร์หรือท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษา นั้นอาศัยอยู่ในภาค ต่าง ๆ แบ่งได้เป็น ๔ ถิ่นใหญ่ ๆ คือ ภาษาถิ่นกลาง ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน และภาษาถิ่นใต้

ความหมายของวรรณคดีท้องถิ่น

วรรณคดีท้องถิ่น หมายถึง วรรณคดีที่แต่งขึ้น หรือเผยแพร่ อยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ของไทย ซึ่งมีทั้งที่ถ่ายทอดด้วยปาก คือ เล่าหรือขับร้องเป็นเพลง เรียกว่า "วรรณคดีมุขปาฐะ" และที่ถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือ เรียกว่า "วรรณคดีลายลักษณ์" ซึ่งแต่งเป็นรูปแบบร้อยแก้ว หรือร้อยกรอง ผู้แต่งส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น เขียนหรือเล่า เพื่อสื่อเรื่องราว ความคิด ความรู้สึกกับคนในท้องถิ่น ถ้อยคำภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษาท้องถิ่น โดยทั่วไป แบ่งวรรณคดีท้องถิ่นออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ตามถ้อยคำภาษาที่ใช้เป็น ๔ กลุ่ม กล่าวคือ วรรณคดีภาคกลางใช้ภาษาไทยกลาง วรรณคดีล้านนาใช้ภาษาถิ่นเหนือ วรรณคดีอีสานใช้ภาษาอีสาน และวรรณคดีภาคใต้ก็ใช้ภาษาถิ่นใต้ หากเป็นวรรณคดีลายลักษณ์ ที่เขียนขึ้นในสมัยก่อน ก็มักใช้ตัวอักษรที่ใช้ในท้องถิ่นด้วย

วรรณคดีท้องถิ่นบางเรื่อง อาจมีที่มาหรือได้รับอิทธิพลบางส่วน มาจากวรรณคดีท้องถิ่นอื่น ซึ่งอยู่ใกล้เคียง และมีขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาคลายคลึงกัน นอกจากนี้ ยังอาจพบวรรณคดีท้องถิ่นในกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยโบราณ หรืออพยพเข้ามาภายหลัง ในแต่ละภาคของไทย เช่น ในภาคเหนือ มีวรรณคดีของกลุ่มคนไทยลื้อ ไทยจีน และไทยใหญ่ ในภาคอีสานทางใต้ มีวรรณคดีของกลุ่มคนที่พูดภาษาส่วย ในภาคใต้มีวรรณคดี ของกลุ่มชนที่นับถือศาสนาอิสลาม และในภาคกลางมีวรรณคดีของกลุ่มคนที่พูดภาษามอญ วรรณคดีของไทยไซ่ง่และไทยพวน

ประโยชน์ของการศึกษาภาษาถิ่น

ภาษาถิ่นมีประโยชน์สำหรับเยาวชนที่เป็นคนในท้องถิ่นอย่างยิ่ง ความรู้ภาษาไทยถิ่น จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่โบราณให้คงอยู่อย่างเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ นอกจากนี้การศึกษาภาษาไทยถิ่นยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจทั่วไป เช่น

- ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและสะดวกขึ้น
- ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น
- ทำให้เข้าใจความหมายของคำโบราณบางคำที่อยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่น
- ทำให้สามารถรับรู้และเข้าใจบริบทแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดีอีกด้วย